

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ**

**ПОЛЄННІКОВ Михайло Олександрович**

УДК 338.242.42: 338.262.8

**ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО  
ОРІЄНТОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ  
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління  
національним господарством

**АВТОРЕФЕРАТ**  
дисертації на здобуття наукового ступеня  
кандидата економічних наук

**Краматорськ – 2018**

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України (м. Краматорськ).

**Науковий керівник** – доктор економічних наук, професор **Каїра Зоя Степанівна**,  
Донбаська державна машинобудівна академія Міністерства освіти і науки України (м. Краматорськ), професор кафедри менеджменту.

**Офіційні опоненти:**

доктор економічних наук, професор **Даций Олександр Іванович**,  
Міжрегіональна академія управління персоналом (м. Київ), завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи;

кандидат економічних наук, доцент **Бурцева Олена Єгорівна**, ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» МОН України (м. Покровськ), доцент кафедри обліку, фінансів та економічної безпеки.

Захист дисертації відбудеться *27 грудня 2018 року о 13:00* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03 у Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України за адресою 84313, м. Краматорськ, вул. Академічна, 72, ауд. 1221.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ, вул. Академічна, 72.

Автореферат розісланий *26 листопада 2018 року*.

**Вчений секретар  
спеціалізованої вченої ради  
кандидат економічних наук, доцент**



**К. Є. Мойсеєнко**

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність теми.** Однією з найважливіших проблем розробки і реалізації державної політики розвитку національних економік є необхідність забезпечення його соціально орієнтованого характеру. У ринковій економіці критерієм ефективності держави є не масштаби її активності, а зміст і спрямованість цієї активності. Адекватна реакція на «збої» ринку повинна полягати не в підміні ринку державним регулюванням, а в усуненні причин, що викликають ці «збої». В соціальному аспекті розв'язання дилеми забезпечення економічного зростання і покращення соціального становища людей полягає у зміні ідеології постановки завдання політики соціально-економічного розвитку – воно має полягати не у вилученні у громадянина частини його доходів і наступному їх перерозподілі та поверненні у вигляді соціальних послуг, а в створенні умов для того, щоб кожен мав можливість отримати освіту, роботу, достатні доходи для отримання послуг соціальної інфраструктури тощо.

Здобуття Україною незалежності стало відправною точкою переходу економіки на ринкові засади функціонування, однак цей процес мав безсистемний та непослідовний характер. Швидка лібералізація принципів та методів господарювання створила передумови для розвитку підприємництва, однак зумовила падіння рівня добробуту і життя населення. За цих обставин гуманітарні та політичні міркування визначили збереження соціалістичної моделі реалізації соціальної політики держави. Погіршення умов життя людей та інерційність трансформації соціальної політики, в свою чергу, обумовили ресурсомісткість останньої та наростання суперечливості із політикою забезпечення економічного зростання як в аспекті конкуренції за ресурси, так і з точки зору сполучення ринкових та неринкових принципів реалізації. З урахуванням цього виникає потреба в обґрунтуванні стратегічних засад державної політики економічного розвитку в Україні, які б забезпечили одночасно результативне функціонування ринкових механізмів і покращення соціально-економічного становища населення.

Дослідженнями в сфері механізмів забезпечення соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки займалися вітчизняні вчені В. Білоус, О. Власюк, О. Дергачов, В. Горбулін, А. Гриценко, З. Каїра, В. Крисаченко, О. Маначинський, Б. Парахонський, С. Пирожков, Г. Ситник, О. Хилько та ін. Значну роль у дослідженнях пріоритетів та змісту політики соціально орієнтованого економічного розвитку присвятили свої праці такі вітчизняні та іноземні вчені, як А. Ахарія, Д. Боаз, С. Браун, О. Бурцева, А. Возженіков, О. Дацій, М. Каплан, Д. Кекекес, У. Ліппман, І. Морозов, Д. Нехтерлейн, О. Прохожев, С. Стрендж, Д. Тренін, П. Хат.

Разом з тим, віддаючи належне важливості й науковій цінності внеску згаданих вище вчених у вирішення теоретичних і прикладних питань державного впливу на соціально орієнтований економічний розвиток в Україні, доводиться констатувати відсутність у вітчизняній науці розгорнутого наукового обґрунтування та комплексного дослідження процесу формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної

економіки, зокрема, в аспектах уточнення поняття державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки, розроблення концептуальних положень щодо обґрунтування такої стратегії та інструментарію її реалізації. Потреба в теоретичному та практичному вирішенні окреслених завдань підтверджує актуальність дисертаційної роботи, зумовлює мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження та напрями впровадження результатів.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертацію виконано в межах науково-дослідних робіт Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України за темою «Трансформаційні перетворення господарської системи у контексті глобалізаційних змін: еволюція та управління» (номер державної реєстрації 0114U003939, 2017-2018 рр.), в рамках якої автором розроблено концептуальні положення щодо формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки, запропоновано підхід до її формування та інструментарій реалізації.

**Метою дисертаційного дослідження** є обґрунтування теоретичних засад і розробка науково-практичних рекомендацій щодо формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки.

Відповідно до мети поставлено такі *завдання*:

уточнити поняття державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки;

розробити концептуальні положення щодо обґрунтування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку економіки;

удосконалити науковий підхід до сценарного моделювання соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки;

здійснити аналіз соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки;

удосконалити науковий підхід до формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки;

розробити інструментарій реалізації державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки з прогнозною оцінкою;

удосконалити організаційно-економічний механізм інноваційної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки.

*Об'єкт дослідження* – процес формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки.

*Предмет дослідження* – теоретико-методичні й науково-практичні засади формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки.

**Методи дослідження.** Теоретичною основою дисертаційної роботи є праці вітчизняних і зарубіжних вчених, наукові дослідження в галузі програмно-цільового управління, що встановлюють правові й організаційні основи суспільних відносин у системі вдосконалення державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки.

У роботі відповідно до поставлених завдань використано такі методи дослідження, як *аналіз і синтез, наукова абстракція* (при уточненні категоріально-понятійного апарату дослідження); *метод кількісного та якісного порівняння, аналогій, спостереження, статистичний і графічний методи* (для типізації форм і моделей соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки, а також оцінюванні результативності їх реалізації в зарубіжних країнах та Україні); *системно-структурний метод* (при розробці концептуальних засад соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки); *метод структурної декомпозиції* (при обґрунтуванні розподілу функцій і завдань держави, бізнесу); *моделювання та прогнозування* (при розробці сценарного моделювання соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки); *гіпотетичний метод та формалізація* (під час розробки парадигми інноваційної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки).

Інформаційно-фактологічною базою дослідження є: нормативно-правові акти України; аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України; звітно-аналітична інформація Державної служби статистики України; аналітичні огляди Світового банку, Європейського інвестиційного банку та інших міжнародних фінансових організацій; результати наукових досліджень з питань удосконалення державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки.

**Наукова новизна одержаних результатів** полягає у вирішенні наукового завдання розвитку теоретичних засад, обґрунтуванні методичних і науково-практичних рекомендацій щодо формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки. Найвагомішими науковими результатами дослідження є такі:

*удосконалено:*

концептуальні положення щодо обґрунтування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку економіки, які дозволяють сформулювати механізм взаємодії між державою, бізнесом і громадянськістю в процесі переозброєння галузей (запозичення і адаптації західних технологій), розвитку екологічного та високодуховного суспільства (популяризація національних культурно-історичних цінностей), забезпечення пріоритетності виробничої сфери національної економіки (за рахунок покращення інвестиційного, інноваційного, інституційного середовища та техніко-технологічного забезпечення), що забезпечить побудову мирного та безпечного, соціального згуртованого суспільства з належним управлінням та інклюзивними інституціями;

науковий підхід до сценарного моделювання соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки, який, на відміну від існуючих, синтезує оптимальний баланс економічної, соціальної та екологічної моделей розвитку на засадах «сценарію діалогу» (відповідальність держави, партнерство бізнесу), що забезпечить впровадження цілісної системи стратегічних та операційних цілей переходу до інтегрованого економічного, соціального та екологічного розвитку країни;

науковий підхід до формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки за етапами: підвищення якості та рівня життя населення на основі розвитку і ефективного використання людського потенціалу, техніко-технологічного переозброєння, вдосконалення структури економіки, зростання її конкурентоспроможності; створення зрілих інститутів ринкової економіки, активізація структурних перетворень, розширення приватного бізнесу, широке впровадження досягнень науки і техніки, створення екологічно чистих виробництв, збалансований розвиток територій і населених пунктів (2020-2030 рр.);

інструментарій реалізації державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки в системі публічного управління за рахунок забезпечення додаткових можливостей для співпраці держави і бізнесу в результаті зонального створення сприятливих умов: формування кластерів (географічна агломерація підприємств), інкорпорація (форма організації людей для забезпечення соціально, політично й економічно взаємовигідного характеру взаємодії);

організаційно-економічний механізм інноваційної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки, який містить наступні елементи: розвиток (проведення структурних реформ, забезпечення економічного зростання екологічно невиснажливим способом, створення сприятливих умов для ведення бізнесу), безпека (гарантії безпеки держави, бізнесу та громадян, захищення інвестицій та приватної власності, забезпечення миру і захисту кордонів, справедливого та неупередженого правосуддя), відповідальність (забезпечення гарантій кожному громадянину мати доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг у державному та приватному секторах), гідність (забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гідності за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт), що забезпечить демократизацію суспільства;

*дістали подальшого розвитку:*

поняття державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки, як синтезу моделей соціально-ринкової економіки, а саме: ліберальна (формування індивідуального і суспільного добробуту), ордоліберальна (встановлення соціально-економічного порядку), теорія державного добробуту (державні програми безкоштовної або субсидованої охорони здоров'я, освіти, соціальної допомоги), що забезпечить соціально-економічний порядок за рахунок синтезу економічної конкуренції, технічного і соціального прогресу;

методичні положення діагностики стану соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки шляхом доповнення оцінки конкурентоспроможності економіки низкою показників, а саме: індексом сприйняття корупції (комбінація незалежних опитувань та оцінок рівня корупції), індексом економічної свободи (свобода бізнесу; свобода торгівлі; податкова свобода; свобода від уряду; грошова свобода; свобода інвестицій; фінансова свобода; захист прав власності; свобода від корупції; свобода трудових відносин), що дозволяє визначити пріоритетні напрями стабілізації

економічного зростання і скорочення бідності.

**Практичне значення одержаних результатів.** Основні ідеї та висновки дослідження, спрямовані на підвищення ефективності державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки та важелів державного впливу, доведено до конкретних положень, методик і рекомендацій, які було використано Комітетом з питань економічної політики Верховної Ради України під час розроблення підходу до формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки (довідка від 28.02.2018 р. № 02-43-02/11), Міністерством соціальної політики України для стану соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки (довідка від 20.12.2017 р. № 79-369/1369-12), Київською обласною радою у процесі підготовки програм розвитку Київської області до 2020 року (довідка від 14.03.2018 р. № 16.09-03/18). Теоретичні результати дисертації використані в навчальному процесі Донбаської державної машинобудівної академії при підготовці навчально-методичного забезпечення викладання дисциплін «Національна економіка», «Державне та регіональне управління» (довідка про впровадження від 06.04.2018 р. №036-05/508).

**Особистий внесок здобувача.** Теоретичні положення, науково-прикладні рекомендації та висновки дослідження отримані здобувачем самостійно. З робіт, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише ті ідеї та розробки, які належать особисто автору. Їх зміст конкретизовано у списку опублікованих праць за темою дисертації.

**Апробація результатів дослідження.** Основні положення дисертації були представлені й пройшли апробацію на науково-практичних конференціях: «Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика» (Харків, Україна, 2018 р.), «Інновації в управлінні соціально-економічним розвитком» (Харків, Україна, 2018 р.); «Теорія і практика судової експертизи: збірник матеріалів круглого столу» (Київ, Україна, 2016 р.).

**Публікації.** Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в дев'яти наукових працях, у тому числі: п'ять – статті у вітчизняних наукових фахових виданнях (всі входять до міжнародних наукометричних баз), одна – стаття в закордонному виданні, три – публікації апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій складає 4,8 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 4,1 ум.-друк. арк.

**Обсяг та структура роботи.** Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (272 найменування на 32 сторінках), 2 додатки (на 6 сторінках), містить 27 таблиць (на 27 сторінках), 27 рисунків (на 27 сторінках). Основний зміст роботи – 270 сторінок. Загальний обсяг роботи становить 308 сторінок.

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні основи формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки» в результаті узагальнення теоретичних підходів уточнено поняття державної

стратегії, поглиблено концептуальні положення щодо обґрунтування національно-державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки, удосконалено підхід до сценарного моделювання соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки.

Головною метою державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки є підвищення рівня і якості життя населення на основі підвищення конкурентоспроможності економіки. Для реалізації цієї мети стратегією передбачено забезпечення зростання реальних грошових доходів населення, спрямування роботи органів державного управління в інтересах людей, створення сприятливих умов для розвитку освіти, охорони здоров'я, культури; здійснення заходів щодо поліпшення демографічної ситуації в країні; підвищення ефективності агропромислового комплексу, розвиток соціальної інфраструктури села; інноваційний розвиток національної економіки; розширення взаємовигідних зовнішньоекономічних зв'язків; зміцнення безпеки країни. Загальне визначення державної стратегії соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки, може бути сформульовано як система взаємодії моделей соціальної ринкової економіки, а саме: ліберальної (формування індивідуального і суспільного добробуту), ордоліберальної (встановлення соціально-економічного порядку), моделі державного добробуту (державні програми безкоштовної або субсидованої охорони здоров'я, освіти, соціальної допомоги), що забезпечить соціально-економічний порядок за рахунок синтезу економічної конкуренції, технічного і соціального прогресу.

Показано, що науково обґрунтований вибір державної стратегії розвитку передбачає аналіз існуючих довгострокових програм розвитку країни. На заключному етапі формування державної стратегії соціально-орієнтованого економічного розвитку мають бути розроблені сценарії прогнозу обсягів ВВП, які стануть основою для здійснення соціальних та економічних реформ. У теорії та на практиці існують три методи розрахунку ВВП: виробничий, метод кінцевого використання, розподільчий метод. На основі показників, що беруться до розрахунку прогнозу ВВП за розподільчим методом та методом кінцевого використання, найбільш точно можна визначити напрями державних стратегій подолання бідності, розвитку малого і середнього підприємництва, експортної стратегії, що розробляються урядом України. Стратегічне планування завжди орієнтується на кінцеві цілі довгострокового розвитку з урахуванням засобів і способів їх досягнення. Тому важливу роль в аналізі стратегій відіграють поставлені в ньому цілі. Це дозволяє враховувати демографічну ситуацію в країні, загальний стан здоров'я населення. Одночасно з цим зміни якості життя обумовлюються змінами в соціальному становищі людей, рівнях їхньої освіти та інтелектуальному й культурному розвитку. Державна стратегія соціально орієнтованого економічного розвитку економіки є запорукою створення нових робочих місць, підвищення професійної кваліфікації працівників, високої мобільності робочої сили і високої зайнятості, підготовки та перепідготовки кадрів, інформаційного забезпечення ринку праці, економічної підтримки підприємництва. Позиціонування концептуальних положень соціально



орієнтованого економічного розвитку національної економіки серед економічних теорій ілюструє рис. 1.

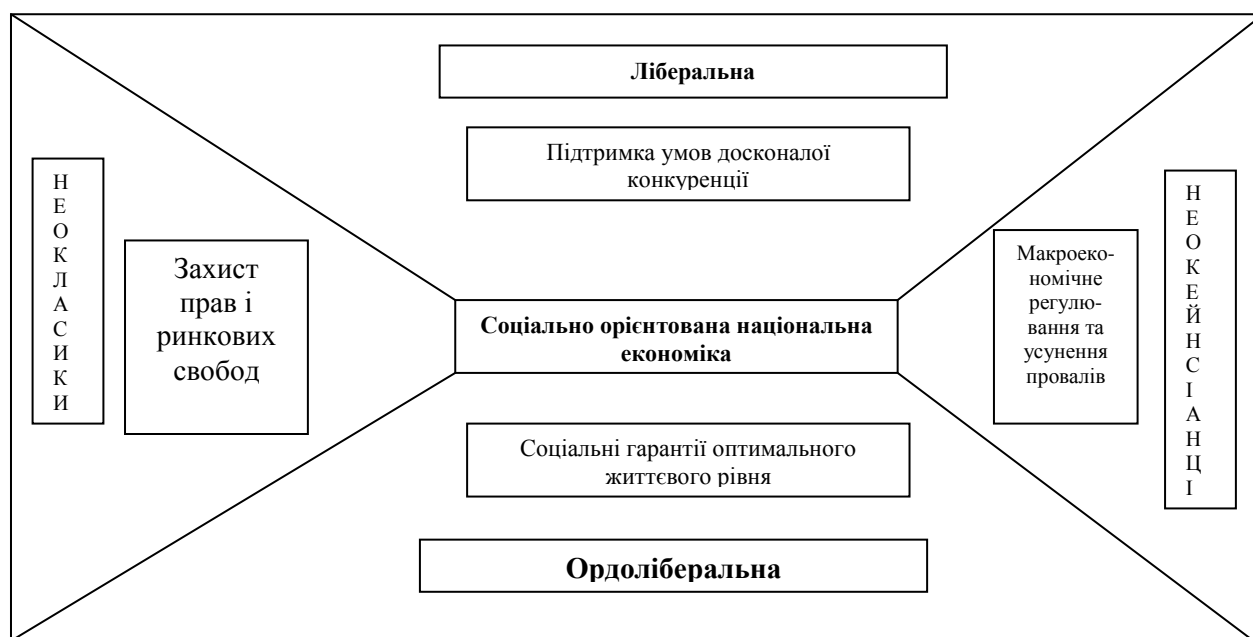


Рис. 1 – Місце концептуальних положень соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки серед економічних теорій

У соціальній теорії систему соціальної взаємодії (партнерства) називають «трипартизмом», оскільки в регулюванні відносин зацікавлені триєдність сторін: влада, бізнес і суспільство. За сучасних умов соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки вважається, що це три, скоріше, самостійних, ніж взаємозалежних, елементи. При цьому вченими зазначено, що взаємини бізнесу і держави є досить суперечливою системою співпраці і антагонізму, а в соціальній сфері – і конфронтації. У зв'язку з цим зростає роль держави як регулятора соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки, що стимулює конкурентні взаємини в одних галузях промисловості і забезпечує необхідний ступінь концентрації капіталу в інших. Розглянуто три сценарії взаємодії влади і бізнесу: 1) владна ініціатива держави (впровадження директивне, обов'язкове до виконання або добровільно-примусове); 2) ініціатива бізнесу до співпраці пов'язана з конкретною вигодою; 3) взаємна вигода влади і бізнесу врівноважується компромісом врахування інтересів трьох сторін «влада + суспільство + бізнес» з урахуванням їх соціальної відповідальності.

У другому розділі «Оцінка реалізації стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки» узагальнено основні тенденції соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки; проаналізовано макроекономічні показники України та визначено залежність ВВП від оплати праці найманих працівників та валового прибутку, змішаного доходу.

Глобалізація капіталу вимагає відкритої інституційної бази, що забезпечує прозорість рахунків, надійні права власності, а також положень і механізмів для

управління соціально орієнтованим економічним розвитком національної економіки. Створення такої бази дозволить повністю задіяти потенціал відкритих ринків капіталу для стабілізації економічного зростання і скорочення бідності. У більшості країн відзначається позитивний зв'язок між перерозподілом, фінансовою відкритістю і наявністю цивільних і політичних свобод. Порівняльний аналіз даних по країнам дозволив емпірично визначити наявність зв'язку між характеристиками державного управління та інституційного середовища, з одного боку, і соціально-економічними результатами – з іншого. Зокрема, результати аналізу доводять, що більш якісне державне управління безпосередньо покращує показники розвитку.

Зведені дані щодо динаміки індексу сприйняття корупції в окремих країнах світу наведені у табл. 1 у масштабі від 0 (сильна корупція) до 100 (немає корупції).

**Таблиця 1 – Індекс сприйняття корупції у світі за 2012-2017 роки\***

Місце в рейтингу у 2017 р.	Країна	2017	2016	2015	2014	2013	2012
2	Німеччина	88	90	91	92	91	90
36	Польща	60	52	59	65	60	62
38	Литва	59	52	48	62	59	55
46	Грузія	56	59	53	47	50	49
66	Угорщина	45	45	59	35	33	35
81	Туреччина	47	41	47	35	41	41
68	Білорусь	44	47	37	57	32	57
122	Молдова	119	118	110	120	121	121
<b>130</b>	<b>Україна</b>	<b>30</b>	<b>29</b>	<b>27</b>	<b>26</b>	<b>25</b>	<b>26</b>
132	Російська Федерація	29	39	35	33	28	24

\* Побудовано за матеріалами *Transparency International*

В країнах із меншою корупцією громадянське суспільство отримує відповідні можливості для ефективної боротьби з корупцією.

В табл. 2 наведено угруповання даних щодо рівня індексу економічної свободи та його окремих складових. Показник 100 відповідає максимальній свободі, а 0, відповідно, мінімальній.

Оцінку наслідків трансформації при переході до соціально орієнтованої економіки здійснено за трьома сценаріями: базовим, мінімальним і максимальним. Згідно з першим сценарієм, середньостроковий період повільного зростання триватиме п'ять років, що обумовлено нестабільністю фундаментальних макроекономічних показників, слабкістю ринкових інститутів, проведенням неадекватної політики. Такий сценарій характерний для Білорусії, Молдови, Росії та України. Пізніше, протягом десятиліття прискорення темпів зростання відбуватиметься під впливом прогресу в області створення ринкових інститутів. Таким чином, протягом життя одного покоління завдяки реформам ВВП майже подвоїться, а до 2050 року він може зрости приблизно в п'ять разів. Другий сценарій призначений для країн, які в обмежених масштабах

використовують можливості, що відкриваються у зв'язку з швидким розвитком ринкових відносин. Він притаманний Польщі, Угорщині та Туреччині.

**Таблиця 2 – Рейтинг країн за індексом економічної свободи по країнам за 2017 рік\***

	Грузія	Литва	Німеччина	Польща	Угорщина	Туреччина	Білорусь	Молдова	Російська Федерація	Україна
<b>Місце в рейтингу</b>	<b>13</b>	<b>16</b>	<b>26</b>	<b>45</b>	<b>56</b>	<b>60</b>	<b>104</b>	<b>110</b>	<b>114</b>	<b>166</b>
Індекс економічної свободи	5	8	15	21	27	29	40	41	42	<b>44</b>
Захист прав власності	55,1	73,0	82,9	60,8	60,1	61,3	50,9	49,6	47,6	<b>41,4</b>
Ефективність судової системи	66,5	62,4	79,5	58,0	51,8	52,5	56,3	23,9	44,5	<b>22,6</b>
Чистота державних органів	65,0	69,7	77,7	55,5	41,5	40,7	37,6	28,6	38,2	<b>29,2</b>
Податкова свобода	87,3	86,9	61,9	76,0	79,3	75,5	89,8	86,1	81,8	<b>78,6</b>
Державні витрати	74,4	64,1	41,4	46,9	25,3	57,7	48,7	54,8	61,5	<b>38,2</b>
Фіскальне благополуччя	93,5	93,6	89,9	76,1	79,3	95,7	92,8	90,6	93,4	<b>67,9</b>
Свобода бізнесу	87,2	79,1	86,6	67,8	64,0	64,3	71,3	65,9	74,8	<b>62,1</b>
Свобода трудових стосунків	75,9	63,6	42,8	61,5	61,4	48,5	74,6	38,9	50,8	<b>48,8</b>
Грошова свобода	78,2	90,0	85,9	84,7	91,7	72,2	60,4	72,0	57,3	<b>47,4</b>
Свобода торгівлі	88,6	87,0	87,0	87,0	87,0	79,4	80,6	80,0	75,2	<b>85,9</b>
Свобода інвестицій	80	70	80	75	75	75	30	55	30	<b>25</b>
Фінансова свобода	60	70	70	70	70	60	10	50	30	<b>30</b>

\* Побудовано за матеріалами Wall Street Journal і Heritage Foundation

Тому темпи зростання в них будуть нижчими, ніж в країнах з перехідною економікою. Більш того, повільне зростання супроводжуватиметься посиленням соціальної нерівності. Така послідовність може повторитися в групі «середняків», а слідом – у групі країн, які відстають у темпах трансформації. Подібний розвиток подій є більш ймовірним для країн, які зруйнували старі інститути, але ще не створили нові. Така «гібридна» система ускладнює економічне зростання. Третій сценарій відображає ситуацію, при якій протягом перших десяти років середньорічні темпи зростання складуть 5%. Він притаманний для країн із сильними інститутами, які проводять розумну політику і структурні реформи, а саме для Грузії, Литви та Німеччини. Країни, які характеризуються наявністю зрілих інститутів за допомогою відкриття ринків і гнучкості робочої сили зможуть підтримати високі темпи зростання.

Дані табл. 3 засвідчують невпинне зростання ВВП в Україні. Це відбулося внаслідок зростання оплати праці найманих працівників, виплачених чистих податків, прибутку і змішаних доходів. З 2010 р. до 2017 р. відбувалося постійне зростання ВВП. Але це зростання пов'язане з підвищенням середнього рівня цін. За статистичними даними відбулося падіння реального ВВП в постійних цінах

2010 року з 1079346 млн грн. у 2010 р. до 1021142 млн грн. у 2017 р. Оцінка тенденцій зміни ВВП в розрізі інших макроекономічних показників свідчить про кризовий стан української економіки.

**Таблиця 3 – Динаміка деяких макроекономічних показників України за 2010-2017 рр.\* (у фактичних цінах; млн грн.)**

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Відхилення (2017/2010)	
									Абсолютне (+,-)	Відносне (%)
Валовий внутрішній продукт	1079346	1299991	1404669	1465198	1586915	1988544	2385367	2982920	1903574	277
Показники обсягу ВВП на основі розподільчого методу										
Оплата праці найманих працівників. $x_1$	51884	610 615	705837	730653	734943	777646	873829	1161352	643168	225
Податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт. $x_2$	127525	181330	180815	184323	204191	315911	369344	468812	341287	368
Валовий прибуток, змішаний дохід. $x_3$	433637	508046	518017	550222	647781	894987	1142194	1352756	919119	312
Показники обсягу ВВП на основі методу кінцевого використання										
Кінцеві споживчі витрати	897583	1094231	1221163	1329632	1429959	1723629	2007208	2592546	1694963	289
Валове нагромадження	226439	291678	305031	270895	212591	316841	518201	618914	392475	274
Експорт товарів і послуг	507869	647608	497470	629401	771129	1045928	1175953	1430230	922361	282
Імпорт товарів і послуг	-547240	-733526	-791844	-764730	-826764	-1097854	-1315995	-1658770	-1111530	304
Чистий експорт	-39371	-85918	-294374	-135329	-55635	-51926	-140042	-228540	-189169	581

\*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та зони проведення антитерористичної операції

Економіка України має переважно екстенсивний шлях розвитку. В Україні розвиваються лише ресурсовитратні галузі, які виробляють сировинну продукцію. Падіння курсу гривні призвело до скорочення доходів громадян. У 2017 році реальна заробітна плата в Білорусі склала 1602 дол-США, в Росії – 1550 дол США, а в Україні – 1073 дол США. Порівняно з 2013 р. у 2018 р. розмір мінімальної заробітної плати скоротився з 152 до 133 дол США, середньомісячна заробітна плата – з 409 до 326 дол США, мінімальна пенсія – з 112 до 51 дол США.

За статистичними даними Державної служби статистики України за період 2010-2017 рр. методом найменших квадратів побудовано багатофакторну регресійну прогнозну модель (1) динаміки показника ВВП залежно від категорій доходу, яка характеризує вплив на зміну ВВП чинників оплати праці та валового прибутку (змішаних доходів):

$$\hat{y}(x_1, x_3) = -35827,51713 + 1,0768656x_1 + 1,30573698x_3, R^2 = 0,9996 \quad (1)$$

де  $\hat{y}(x_1, x_3)$  – обсяг ВВП, млн грн.;  $x_1$  – оплата праці найманих працівників, млн грн.;  $x_3$  – валовий прибуток (змішаний дохід), млн грн.

Фактор  $x_2$  – податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт, не брався до розрахунку в моделі як мультиколінеарний чинник, прямо залежний від обсягів оплати праці та валового прибутку (змішаного доходу).

Результати розрахунків засвідчують, що при збільшенні оплати праці найманих працівників на 1 млн грн., обсяг ВВП збільшується майже на 1,077 млн грн., відповідно при збільшенні валового прибутку (змішаного доходу) на 1 млн грн. – обсяг ВВП збільшується на 1,305 млн грн.

Візуалізацію залежності ВВП від зміни оплати праці та валового прибутку (змішаних доходів) можна подати наступним чином (рис. 2).

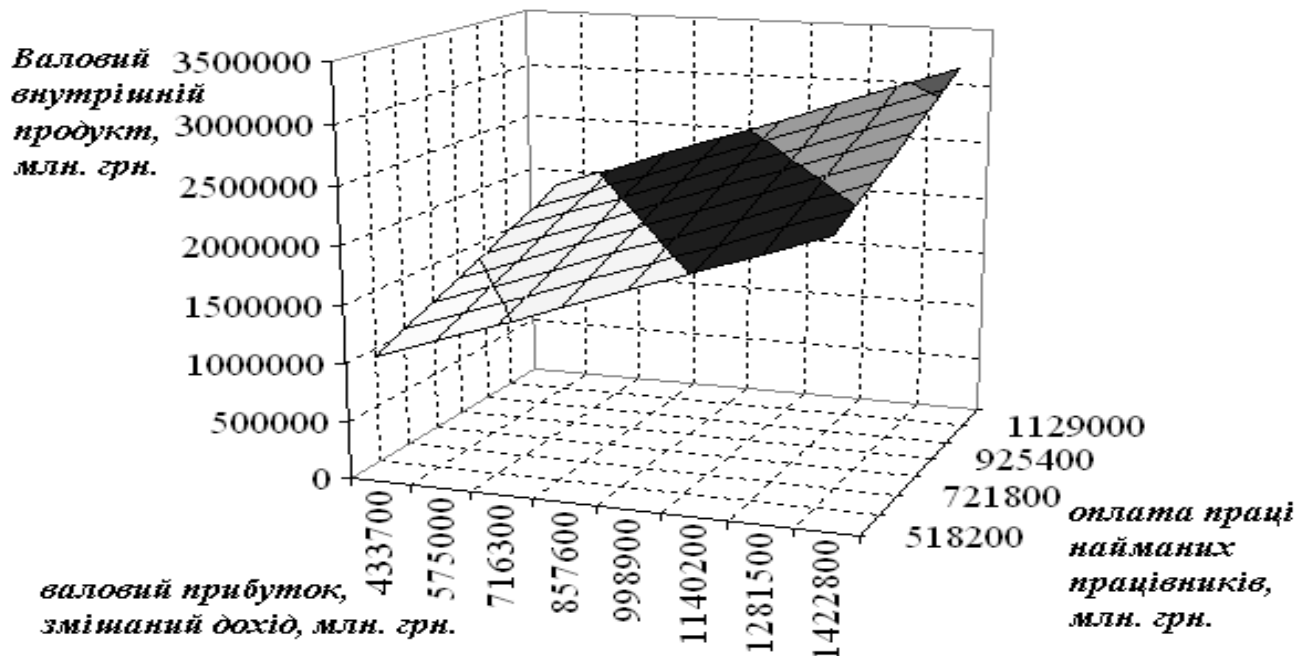


Рис. 2 – Візуалізація залежності ВВП України від оплати праці найманих працівників та валового прибутку, змішаного доходу

Зміна кольору характеризує кути нахилу до координатних площин, що візуально показує швидкість зміни впливу факторів на параметр, що досліджується. Таким чином, зі зміною нахилу будь-якого кута площини змінюється ВВП.

У третьому розділі «**Напрями удосконалення державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки**», розроблено науковий підхід до формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки; запропоновано інструментарій реалізації державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки; удосконалено організаційно-економічний механізм інноваційної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки.

Стратегічною метою соціально орієнтованого економічного розвитку

національної економіки є динамічне підвищення рівня добробуту, збагачення культури, моральності народу на основі інтелектуально-інноваційного розвитку економічної, соціальної і духовної сфер, збереження навколишнього середовища для нинішніх і майбутніх поколінь. Основними факторами розвитку повинні стати: людський, науково-виробничий та інноваційний потенціали, природні ресурси, а також вигідне географічне положення країни.

Найважливішою передумовою інтенсифікації розвитку людського потенціалу та забезпечення соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки є розробка дієвої державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки, яка покликана створити необхідні умови, що забезпечують гідну якість життя і вільний розвиток людини. Зокрема, для поліпшення демографічної ситуації необхідно передбачити заходи, спрямовані на вдосконалення системи допомоги на дітей; розвиток довгострокового кредитування житлового будівництва молодих сімей; поліпшення якості медичної допомоги, розвиток профілактики, діагностики та лікування соціально значущих захворювань; розробку і реалізацію регіональних програм зміцнення репродуктивного здоров'я і планування сім'ї; посилення просвітницької та освітньої діяльності по формуванню здорового способу життя. Ці заходи дозволять певною мірою пом'якшити депопуляційні процеси.

Для прогнозування показника ВВП, розроблено прогнози за кожним з факторів. Використовуючи метод екстраполяції на основі плинної середньої, виконано прогнозування показників пріоритетних факторів впливу на зміну ВВП на період 2018-2025 рр. за розподільчим методом та методом кінцевого використання. Прогноз обсягів ВВП до 2025 р. за розподільчим методом подано на рис. 3.

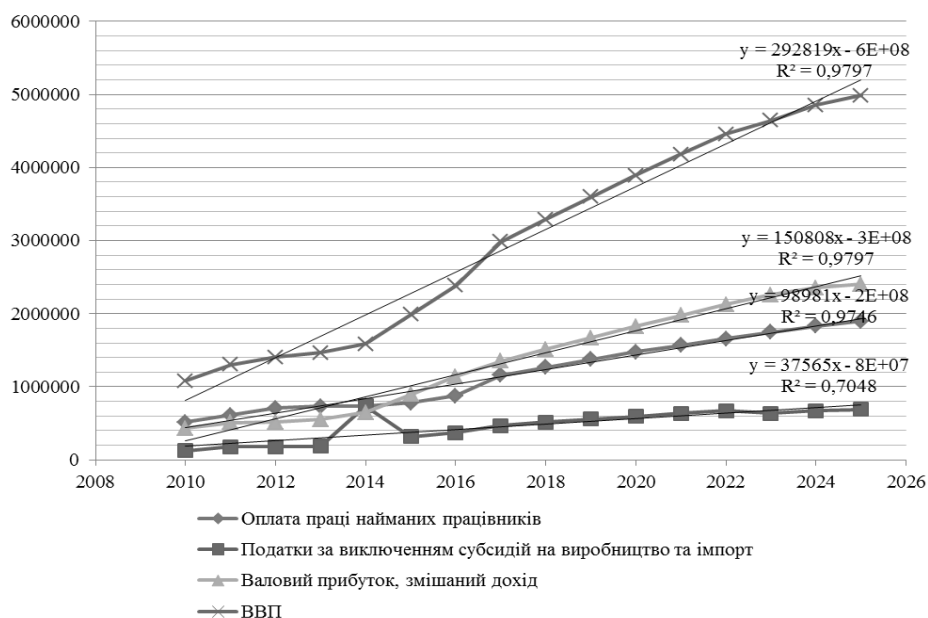


Рис. 3 – Прогноз обсягів ВВП до 2025 р. за розподільчим методом, млн грн.

Одним із ключових факторів зростання ВВП є розширення експортного потенціалу України, що на даний час є головною передумовою ефективного функціонування національної економіки. Головною стратегічною задачею є збільшення присутності України на ринках ЄС, СНД а також вихід на ринки, які

розвиваються швидкими темпами.

Інтеграція України в європейський простір можлива при формуванні та запровадженні державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки, яка включає в себе: розвиток людського капіталу нації, впровадження новітніх технологій, наявність наукомісткого виробництва. Залучення прямих іноземних інвестицій забезпечить швидкий та ефективний перехід до цифрової економіки та стане запорукою розвитку інновацій шляхом передачі технологій та їх імпорту.

Прогноз обсягів ВВП до 2025 р. за методом кінцевого використання з визначеними факторами впливу на нього ілюструє рис. 4. Зазначений прогноз розраховано з урахуванням дії найсприятливіших факторів для України. Виходячи з цього, реальне зростання ВВП можливе за умови реалізації соціально-економічних реформ.

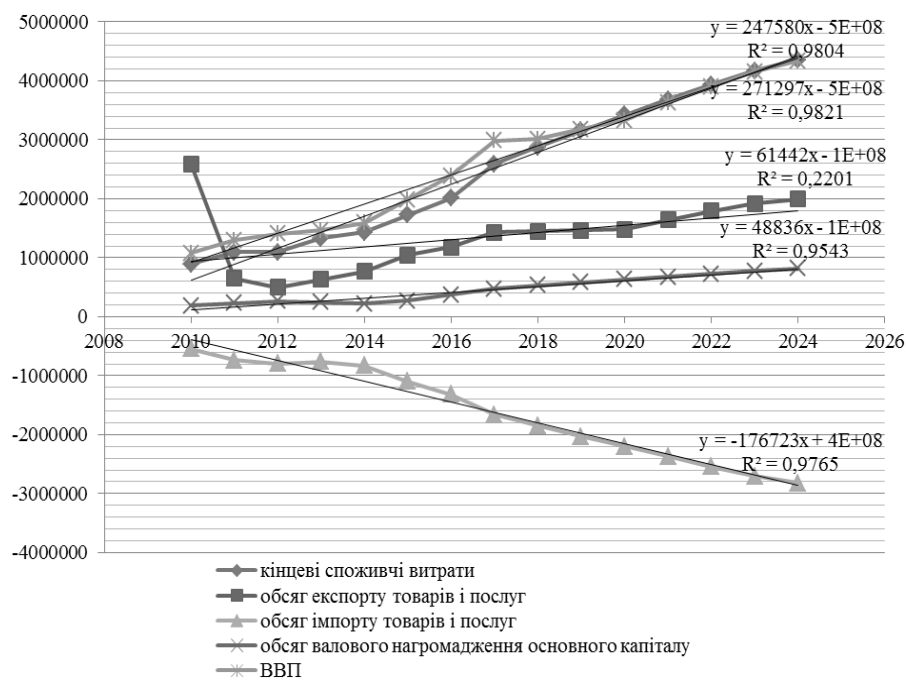


Рис. 4 – Прогноз обсягів ВВП до 2025 р. за методом кінцевого використання, млн грн

Встановлено, що агломерації в Україні є інструментом соціально орієнтованого економічного розвитку. Економічний ефект полягає у притоку населення до цих ареалів, збільшенні інвестицій та концентрації інноваційних ресурсів. Зміст агломерації як інструменту полягає у формуванні єдиного соціально-економічно-інноваційного географічного простору. В її межах відбувається інкорпорація людей для соціальної, політичної і економічної взаємовигідної взаємодії в соціальній сфері, на транспорті та інженерному облаштуванні, при збереженні довкілля. Підходи інкорпорації необхідно використовувати при формуванні маркетингових стратегій територій, розвитку публічно-приватного партнерства та розробленні проектів розвитку територій.

Ключовим завданням державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки в Україні є вихід країни на сучасний рівень технологічної і виробничої бази, функціонування механізмів

заохочення інноваційної діяльності, що можливо за рахунок реалізації організаційно-економічного механізму інноваційної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки (рис. 5).

Зовнішні чинники відображають наявність та вплив важливих екзогенних факторів імплементації інноваційної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки і включають такі чинники як національна політика у сфері корпоративної соціальної відповідальності, нормативне забезпечення, рівень корупції у державі, мотивація до співпраці у сфері корпоративної соціальної відповідальності у державних та місцевих органах влади, рівень довіри у суспільстві, наявність у суспільстві єдиного розуміння сутності корпоративної соціальної відповідальності та її значення, сприятлива податкова політика та ін.



Рис. 5 – Організаційно-економічний механізм інноваційної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки

Зовнішні чинники відображають вплив важливих екзогенних факторів імплементації інноваційної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки і включають такі чинники як національна політика у сфері корпоративної соціальної відповідальності, нормативне забезпечення, рівень корупції у державі, мотивація до співпраці у сфері корпоративної соціальної відповідальності у державних та місцевих органах влади, рівень довіри у суспільстві, наявність у суспільстві єдиного розуміння сутності корпоративної соціальної відповідальності та її значення, сприятлива податкова політика та ін.

Доведено, що внутрішні чинники представлені організаційними і



особистісними відмінностями та відображають потенційну здатність громади впроваджувати інноваційну стратегію соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки. Організаційні фактори включають наявні управлінські традиції, особливості стратегічної мети країни та ступінь інтеграції корпоративної соціальної відповідальності у стратегію діяльності підприємств та рівень їх фінансових, технологічних та галузевих особливостей.

## ВИСНОВКИ

У дисертації наведено вирішення важливого наукового завдання розвитку теоретичних засад, обґрунтування методичних і науково-практичних рекомендацій щодо формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки, розробка науково-практичних рекомендацій щодо його удосконалення. У результаті проведених досліджень зроблено такі висновки.

1. Еволюція підходів до формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки містить в собі певні протиріччя і внутрішню динаміку. Завданням встановлення економічного порядку в рамках соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки є синтез економічної конкуренції, технічного і соціального прогресу. Загальне визначення державної стратегії соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки окреслено як система взаємодії моделей соціально – ринкової економіки, а саме: ліберальна (формування індивідуального і суспільного добробуту), ордоліберальна (встановлення соціально-економічного порядку), теорія державного добробуту (державні програми безкоштовної або субсидованої охорони здоров'я, освіти, соціальної допомоги), що забезпечить соціально-економічний порядок за рахунок синтезу економічної конкуренції, технічного і соціального прогресу.

2. У сучасних національно-державних стратегіях розвитку України задоволення повсякденних людських потреб визначається рівнем розвитку виробництва товарів і послуг. Розроблено концептуальні положення щодо обґрунтування національно-державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку економіки, що включає в себе механізм взаємодії між державою, бізнесом і громадськістю, за рахунок апгрейду галузей (запозичення і адаптації західних технологій), розвитку екологічного та високодуховного суспільства (популяризація національних культурно-історичних цінностей), пріоритетність виробничої сфери національної економіки (інвестиційне, інноваційне, інституційне, техніко-технологічне середовище), що забезпечить побудову мирного та безпечного, соціального згуртованого суспільства з належним управлінням та інклюзивними інституціями. Державна стратегія соціально орієнтованого економічного розвитку економіки є запорукою створенням нових робочих місць, підвищенням професійної кваліфікації працівників, високої мобільності робочої сили і високої зайнятості, підготовкою та перепідготовкою кадрів, інформаційним забезпеченням ринку праці, економічної підтримки підприємництва, створення робочих місць.

3. За сучасних умов соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки вважається, що це три, скоріше, самостійних, ніж взаємозалежних елементи. Розглянуто три сценарії взаємодії влади і бізнесу: 1) владна ініціатива держави (впровадження директивне, обов'язкове до виконання або добровільно-примусове); 2) ініціатива бізнесу до співпраці має бути пов'язана з конкретною вигодою; 3) взаємна вигода влади і бізнесу шляхом компромісу через баланс інтересів трьох сторін «влада + суспільство + бізнес» з урахуванням їх соціальної відповідальності. Удосконалено науковий підхід до сценарного моделювання соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки, який, на відміну від існуючих, синтезує оптимальний баланс економічної, соціальної та екологічної моделей розвитку на засадах «сценарію діалогу» (відповідальність держави, партнерство бізнесу), що забезпечить впровадження цілісної системи стратегічних та операційних цілей переходу до інтегрованого економічного, соціального та екологічного розвитку країни.

4. Проаналізовано показники соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки. Визначено, що з 2010 р. до 2017 р. відбувалося постійне зростання ВВП. Але це зростання пов'язане з підвищенням середнього рівня цін. Оцінка тенденцій зміни ВВП в розрізі інших макроекономічних показників свідчить про кризовий стан української економіки. Економіка України має переважно екстенсивний шлях розвитку. В Україні розвиваються лише ресурсовитратні галузі, які виробляють сировинну продукцію. Падіння курсу гривні призвело до скорочення доходів громадян. Проаналізовано дані по країнам щодо наявності кореляції між державним управлінням і соціально-економічними результатами. Побудовано регресійну модель динаміки ВВП, сформованого за категоріями доходу, яка характеризує вплив на зміну ВВП оплати праці та валового прибутку (змішаних доходів). Результати розрахунків засвідчують, що при збільшенні оплати праці найманих працівників на 1 млн грн, обсяг ВВП збільшується майже на 1,077 млн грн, відповідно при збільшенні валового прибутку (змішаного доходу) на 1 млн грн. – обсяг ВВП збільшується на 1,305 млн грн.

5. Розроблено теоретичний підхід до формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки на основі реалізації принципів: підвищення рівня добробуту нації; пріоритетний розвиток систем охорони здоров'я, освіти, науки, культури; поліпшення демографічної ситуації; перехід на природоохоронний, ресурсозберігаючий, інноваційний тип розвитку економіки; раціонального природокористування; розвитку міжнародного співробітництва та соціального партнерства, що забезпечить реалізацію Стратегії сталого розвитку України на період до 2030 року. Стратегія держави щодо реалізації цілей соціальної політики в довгостроковій перспективі повинна бути спрямована на стале підвищення грошових доходів населення як найважливішого показника рівня життя населення.

6. Розроблено інструментарій реалізації державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки в системі публічного управління за рахунок забезпечення додаткових можливостей для

співпраці держави і бізнесу в результаті зонального створення сприятливих умов: формування кластерів (географічна агломерація підприємств), інкорпорація (форма організації людей для соціального, політичного і економічного взаємовигідного курсу взаємодії). В умовах соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки України підприємницькі мережі відіграють роль інструмента цілеспрямованої координації зусиль учасників відтворювального процесу, який перетворюється на об'єктивну необхідність становлення і розвитку системи інтеграції малих і середніх підприємницьких структур.

7. Удосконалено організаційно-економічний механізм інноваційної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки, який містить наступні елементи: розвиток (проведення структурних реформ, забезпечення економічного зростання екологічно невиснажливим способом, створення сприятливих умов для ведення бізнесу), безпека (гарантії безпеки держави, бізнесу та громадян, захист інвестицій та приватної власності, забезпечення миру і захисту кордонів, справедливого та неупередженого правосуддя), відповідальність (забезпечення гарантій кожному громадянину мати доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг в державному та приватному секторах), гідність (забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гідності за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт).

8. За результатами проведеного дослідження сформовано теоретико-методичні й науково-практичні засади, запропоновано концептуальні положення соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки, розроблено методичні підходи до їх реалізації, визначено організаційно-економічний механізм інноваційної стратегії розвитку економіки та обґрунтовані пріоритетні напрями взаємодії влади, бізнесу та суспільства з урахуванням їх соціальної відповідальності.

## СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

### *Статті у наукових фахових виданнях*

1. Поленніков М. О. Еволюція поглядів формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки. *Ефективна економіка*<sup>1</sup>. 2017. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6097> (0,72 ум.-друк. арк.).

2. Поленніков М. О. Парадигма інноваційної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки. *Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечнікова*<sup>2</sup>. 2017. Т. 22. Вип. 1(54). С. 184-188 (0,71 ум.-друк. арк.).

3. Поленніков М. О. Вітчизняний та зарубіжний досвід формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки. *Економіка та держава*<sup>3</sup>. 2018. № 3. С. 110 -112 (0,51 ум.-друк. арк.).

4. Поленніков М. О. Підхід до формування державної стратегії соціально

<sup>1</sup>Входить до міжнародних наукометричних баз: *Index Copernicus, Google Scholar*

<sup>2</sup>Входить до міжнародних наукометричних баз: *Index Copernicus*

<sup>3</sup>Входить до міжнародних наукометричних баз: *Scientific Indexing Services, Google Scholar*

орієнтованого економічного розвитку національної економіки. *Інвестиції: практика та досвід*<sup>4</sup>. 2018. № 7. С. 77-81 (0,62 ум.-друк. арк.).

5. Полєнніков М. О. Складові та форми державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки. *Інвестиції: практика та досвід*<sup>5</sup>. 2018. № 8. С. 56-59 (0,54 ум.-друк. арк.).

*Публікації апробаційного характеру*

6. Переймиовк Т. А., Полєнніков М. О. Особливості оцінки розміру недоотриманих доходів при проведенні судово-економічної експертизи. *Теорія і практика судової експертизи: збірник матеріалів круглого столу*. К., ННІ№2 НАВС, 2016. С. 248-250 (0,15 ум. друк. арк.). *Особистий внесок: сформовано методичний підхід до визначення соціальної складової недоотриманих доходів* (0,08 ум. друк. арк.)

7. Полєнніков М. О. Еволюція розвитку соціальної держави. *Інновації в управлінні соціально-економічним розвитком: Матер. І Міжн. наук.-практ. інтернет-конф., присв. 95-річчю Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова* (м. Харків, 5 бер. 2018 р.). С. 401-403 (0,14 ум. друк. арк.).

8. Полєнніков М. О. Формування принципів соціально-орієнтованої держави. *Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика: матер. Міжн. наук.-практ. Інтернет-конф* (м. Харків, 19-20 квіт. 2018 р.). Харків, Вид-во НУЦЗУ. 2018. С. 133-135 (0,15 ум. друк. арк.).

*Публікації, які додатково відображають результати дисертації*

9. Полєнніков М. О. Сучасні механізми реалізації державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки. *Stredoevropsky vestnik pro vedu a vyzkum*. 2018. № 2 (46). Р. 21-28. (0,63 ум.-друк. арк.).

## АНОТАЦІЯ

**Полєнніков М. О. Формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки.** – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Донбаська державна машинобудівна академія МОН України, Краматорськ, 2018.

Дисертація присвячена вирішенню наукового завдання розвитку теоретичних засад, обґрунтуванні методичних і науково-практичних рекомендацій щодо формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки. Уточнено поняття державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки. Розроблено концептуальні положення щодо обґрунтування

<sup>4</sup>Входить до міжнародних наукометричних баз: *Index Copernicus, Scientific Indexing Services, Google Scholar*

<sup>5</sup>Входить до міжнародних наукометричних баз: *Index Copernicus, Scientific Indexing Services, Google Scholar*

національно-державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку економіки. Удосконалено науковий підхід до сценарного моделювання соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки. Проаналізовано за методикою соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки та рРозроблено теоретичний підхід до формування державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки. Розроблено інструментарій реалізації державної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки з прогноною оцінкою. Удосконалено організаційно-економічний механізм інноваційної стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки.

**Ключові слова:** *державна стратегія, соціально орієнтований економічний розвиток, національна економіка, соціально-ринкова економіка, соціально-економічний порядок, інклюзивні інституції, трипартизм.*

## АННОТАЦІЯ

**Поленников М. А. Формирование государственной стратегии социально ориентированного экономического развития национальной экономики.** – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Донбасская государственная машиностроительная академия, Краматорск, 2018.

Диссертация заключается в решении научной задачи развития теоретических основ, обосновании методических и научно-практических рекомендаций по формированию государственной стратегии социально ориентированного экономического развития национальной экономики. Уточнено понятие государственной стратегии социально ориентированного экономического развития национальной экономики. Разработаны концептуальные положения по обоснованию национально-государственной стратегии социально ориентированного экономического развития экономики. Усовершенствован научный подход к сценарному моделированию социально ориентированного экономического развития национальной экономики. Проанализирован по методике социально ориентированного экономического развития национальной экономики и разработан теоретический подход к формированию государственной стратегии социально ориентированного экономического развития национальной экономики. Разработан инструментарий реализации государственной стратегии социально ориентированного экономического развития национальной экономики с прогнозной оценкой. Усовершенствован организационно-экономический механизм инновационной стратегии социально ориентированного экономического развития национальной экономики.

**Ключевые слова:** *государственная стратегия, социально ориентированное экономическое развитие, национальная экономика, социально-рыночная экономика, социально-экономический порядок, инклюзивные учреждения, трипартизм.*

## ABSTRACT

**Poliennikov M. O. Formation of the state strategy of socially oriented economic development of the national economy.** – Qualification scientific work as the manuscript.

Thesis for a Candidate of Economics degree by specialty 08.00.03 – National Economy and National Economic Management. – Donbas State Engineering Academy of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk, 2018.

The thesis are devoted to solvation a scientific task of development of theoretical principles, substantiation of methodical and both scientific and practical recommendations regarding the formation of the state strategy of socially oriented economic development of national economy.

The thesis clarifies the concept of the state strategy of socially oriented economic development of the national economy as a synthesis of models of a social market economy, namely: liberal (formation of individual and social welfare), ordoliberal (establishment of a socioeconomic order), and theory of state welfare (state programs free or subsidized health, education, social care).

Conceptual provisions have been developed to substantiate the national-state strategy of socially-oriented economic development of the economy, including the mechanism of interaction between the state, business and the public, by upgrading industries (borrowing and adapting Western technologies), developing an ecological and highly spiritual society (popularizing national cultural and historical values), the priority of the production sphere of the national economy (investment, innovation, and institutional, technical and technological environment).

The scientific approach to the scenario modeling of the socially oriented economic development of the national economy has been improved, which, unlike the existing ones, synthesizes the optimal balance of economic, social and ecological development models based on the “dialogue scenario” (state responsibility, business partnership), which will ensure the implementation of an integrated system of operational objectives of the transition to an integrated economic, social and environmental development of the country.

Methodical support to diagnostics of the state of socially-oriented economic development of the national economy is developed by supplementing the assessment of economic competitiveness with several indicators, namely index of perception of corruption (a combination of independent surveys and assessments of the level of corruption), an index of economic freedom (business freedom, trade freedom, tax freedom, freedom from governments; monetary freedom).

A theoretical approach has been developed to formulate a state strategy for the socially oriented economic development of the national economy based on the implementation of the principles: increasing the level of a nation’s well-being; priority development of health care systems, education, science, culture; improvement of the demographic situation; transition to environmental, resource-saving, innovative type of economic development; environmental management; international development.

A toolkit has been developed for implementing the state strategy of socially oriented economic development of the national economy in the public administration system by providing additional opportunities for state and business cooperation as a

result of the zonal creation of favorable conditions: clustering (geographical agglomeration of enterprises), incorporation (a form of organizing people for social, political and social economic mutually beneficial interaction).

The organizational and economic mechanism of the innovation strategy of the socially oriented economic development of the national economy has been improved. It contains the following elements: development (carrying out structural reforms, ensuring economic growth in an sustainable way, creating favorable conditions for doing business), security (guarantees of security for the state, business and citizens, fencing investment and private property etc.), responsibility (ensuring every citizen has access to high-quality education, health care and other services in the public and private sectors), dignity (ensuring mutual respect and tolerance in society), which will ensure the democratization of society.

**Key words:** *state strategy, socially oriented economic development, national economy, social market economy, socioeconomic order, inclusive institutions, tripartism.*

Підписано до друку 22.11.2018. Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 0,9.  
Обл.-вид. 0,9. Друк лазерний. Зам. № 857. Накл. 100 пр.

Видавець і виготівник  
Донбаська державна машинобудівна академія  
84313, м. Краматорськ, вул. Академічна, 72.  
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи  
ДК № 1633 від 24.12.2003